

Секція Право	
УДК 338.24:65.01	
Дата першого надходження статті до видання	2026-02-15
Дата прийняття статті до друку після рецензування	2026-02-15
Дата публікації/оприлюднення	2026-03-15

Цифрові новації у сфері соціального забезпечення в Україні

Драч М.Л.

Студент IV курсу бакалаврату

Групи ПВ-45

Навчально-наукового інституту права,

психології та інноваційної освіти

Національного університету

“Львівська політехніка”

Боярчук В.В.

Студент IV курсу бакалаврату

Групи ПВ-45

Навчально-наукового інституту права,

психології та інноваційної освіти

Національного університету

“Львівська політехніка”

Науковий керівник:

Остапенко Леонід Олексійович

Д.юр.н., професор кафедри

цивільного права та процесу

Навчально-наукового інституту права ,

психології та інноваційної освіти

Національного університету

“Львівська політехніка”

Анотація. У статті здійснюється комплексний теоретико-правовий аналіз впровадження цифрових новацій у сферу соціального забезпечення, що розглядається як фундаментальний етап трансформації сучасної сервісної держави. Автор обґрунтовує, що цифровізація соціальної сфери не є суто технічним процесом, а являє собою перегляд сутності правових зв'язків між державою та особою, де традиційні бюрократичні механізми заміщуються алгоритмізованими системами управління. У межах дослідження особлива увага приділяється дефініції «цифрових інновацій у соціальному забезпеченні», які трактуються як сукупність правових та технологічних інструментів (зокрема, блокчейн-технологій, штучного інтелекту, хмарних обчислень та великих даних), спрямованих на оптимізацію реалізації права людини на соціальний захист. Аналізується зміна правового статусу суб'єктів соціальних правовідносин в умовах функціонування Єдиної інформаційної системи соціальної сфери (ЄІССС). Доведено, що цифровізація сприяє реалізації принципів адресності, прозорості та оперативності, проте водночас породжує нові правові виклики: ризики порушення конфіденційності персональних даних, проблему «цифрової нерівності» та питання юридичної відповідальності за помилки, допущені автоматизованими системами

прийняття рішень. Теоретично обґрунтовано необхідність адаптації нормативно-правової бази до умов четвертої промислової революції, що передбачає не лише оцифрування наявних послуг, а й розробку предиктивних моделей соціальної підтримки на основі аналізу соціальних ризиків. У висновках підкреслюється, що правове регулювання цифрових новацій має базуватися на людиноцентристському підході, де технології слугують інструментом забезпечення гідного рівня життя, а не стають бар'єром у доступі до державних гарантій.

Ключові слова: цифровізація, право на соціальний захист, інформаційні технології.

Digital innovations in the field of social security in Ukraine

Drach M.L.

Student of the 4th year of the bachelor's degree
Group PV-45
of the Scientific and Research Institute of Law,
Psychology and Innovative Education
of the National University
"Lviv Polytechnic"

Boyarchuk V.V.

Student of the 4th year of the bachelor's degree
Group PV-45
of the Scientific and Research Institute of Law,
Psychology and Innovative Education
of the National University
"Lviv Polytechnic"

Scientific supervisor:

Ostapenko Leonid Oleksiyovych

D.Sc. in Law, Professor of the Department of
Civil Law and Process
of the Scientific and Research Institute of Law,
Psychology and Innovative Education
of the National University
"Lviv Polytechnic"

Abstract. The article provides a comprehensive theoretical and legal analysis of the implementation of digital innovations in the field of social security, which is considered a fundamental stage in the transformation of the modern service state. The author substantiates that the digitalization of the social sphere is not a purely technical process but represents a revision of the essence of legal relations between the state and the individual, where traditional bureaucratic mechanisms are replaced by algorithmized management systems. Within the scope of the study, particular attention is paid to the definition of "digital innovations in social security," interpreted as a set of legal and technological tools (specifically blockchain technologies, artificial intelligence, cloud computing, and big data) aimed at optimizing the realization of the human right to social protection. The change in the legal status of subjects of social legal relations in the context of the functioning of the Unified Information System of the Social Sphere (UISSS) is analyzed. It is proven that digitalization promotes the implementation

of the principles of target-oriented approach, transparency, and efficiency, yet simultaneously poses new legal challenges: risks of personal data confidentiality breaches, the problem of the "digital divide," and the issue of legal liability for errors made by automated decision-making systems. The necessity of adapting the regulatory and legal framework to the conditions of the Fourth Industrial Revolution is theoretically grounded, which involves not only the digitalization of existing services but also the development of predictive models of social support based on the analysis of social risks. The conclusions emphasize that the legal regulation of digital innovations must be based on a human-centric approach, where technologies serve as a tool for ensuring a decent standard of living rather than becoming a barrier to accessing state guarantees.

Keywords: digitalization, right to social protection, information technologies.

Виклад основного матеріалу. Трансформація парадигми державного управління в умовах глобальної інформатизації зумовлює перехід від традиційних моделей соціальної підтримки до динамічних цифрових екосистем. Актуальність впровадження цифровізації у сфері соціального забезпечення диктується не лише технологічним прогресом, а й нагальною потребою у забезпеченні принципу соціальної справедливості через мінімізацію суб'єктивізму та бюрократичних бар'єрів. У сучасному правовому полі цифровізація виступає гарантом реалізації сервісної функції держави, де право на соціальний захист трансформується із декларативного положення у доступний, прозорий та оперативно реалізований алгоритм. В умовах кризових явищ, таких як пандемії чи збройні конфлікти, цифрові інструменти стають єдиним стабільним каналом зв'язку між державою та громадянином, що підтверджує їх критичну значущість для збереження соціальної стійкості суспільства.

У контексті теоретико-правового дискурсу термін «цифрові новації у сфері соціального забезпечення» доцільно розглядати як інтегровану категорію. Вона охоплює не лише впровадження інноваційних технологічних рішень (штучний інтелект, хмарні сховища, блокчейн-реєстри), а й якісну зміну правового регулювання соціальних процедур. Під цифровими новаціями слід розуміти сукупність правових механізмів та цифрових інструментів, що забезпечують автоматизацію збору, обробки та верифікації даних для надання соціальної підтримки без безпосередньої участі посадової особи. Це створює умови для переходу до предиктивної (проактивної) моделі соціального захисту, де держава ініціює надання допомоги на основі автоматичного аналізу настання соціального ризику, що зафіксований у державних реєстрах.

Важливість зазначених інновацій полягає у докорінній зміні філософії взаємодії суб'єктів правовідносин. Замість обтяжливого обов'язку особи доводити своє право на допомогу шляхом подання численних паперових довідок, цифрова система забезпечує автоматичну презумпцію права на основі верифікованих даних. Таким чином, цифрові новації виступають не просто технічним засобом оптимізації видатків бюджету, а фундаментальним правовим інструментом захисту людської гідності, що забезпечує безбар'єрність, інклюзивність та адресність соціальної підтримки в умовах цифрової реальності.

Успішність переведення системи соціального захисту у цифровий формат визначається не просто кількістю доступних онлайн-сервісів, а ступенем їхньої синергії в межах цілісної екосистеми. Як слушно зауважує Н. Федірко, ключовим вектором розвитку має стати створення механізмів автоматизованого доступу населення до соціальної підтримки [1]. Відсутність такої інтеграції неминуче призводить до розпорошеності управлінських підходів, дублювання повноважень державними органами та, як наслідок, девальвації довіри суспільства до інституцій.

Фундаментом архітектури цифрового соціального простору повинна стати чітко структурована база даних, яка б гармонізувала взаємодію між усіма суб'єктами правовідносин. Найбільш ефективним інструментом реалізації цієї мети є розгалужена мережа електронних реєстрів, що функціонують у межах інформаційного полі. Досліджуючи конфігурацію таких реєстрів, О. Макарова, Т. Калашнікова та О. Іващенко акцентують увагу на необхідності виокремлення трьох базових компонентів: відомостей про інституційних надавачів послуг, бази даних фізичних осіб, які здійснюють догляд чи допомогу поза межами підприємництва, а також деталізованого переліку безпосередніх реципієнтів соціальних благ [2, с. 88].

Використання механізмів цифрової конвергенції створює передумови для впровадження систем автоматизованого моніторингу та розподілу соціальних трансфертів. Це стає можливим завдяки синхронізації інформаційних масивів податкових органів, фінансових установ та центрів зайнятості. Така міжвідомча взаємодія суттєво пришвидшує процедури верифікації законності виплат, забезпечуючи при цьому високу адаптивність системи до будь-яких трансформацій у соціальному стані громадянина чи його життєвих обставинах. Пріоритетність та стратегічну доцільність подібної інтеграції офіційно підтримує Міністерство цифрової трансформації України [3].

Показовим прикладом успішної реалізації переваг цифрової ідентифікації на міжнародному рівні є індійська JAM-модель. Вона базується на унікальному поєднанні біометричних ідентифікаторів, широкого охоплення мобільним зв'язком та забезпечення загальної доступності до банківського сектору. Цей кейс наочно ілюструє, як технологічна інтеграція спрощує доступ до державних гарантій, роблячи їх максимально персоналізованими та захищеними від зловживань. Такий підхід дозволяє зменшити витрати до бюджету, підвищити прозорість, підзвітність і зменшити виключення вразливих груп [4].

Для вітчизняної системи соціального забезпечення вагомим кроком уперед є розробка та впровадження концепції цифрового соціального паспорта особи. Такий інструмент покликаний акумулювати в єдиному цифровому профілі вичерпний масив даних про громадянина: від рівнів доходів та сімейного стану до поточної зайнятості та історії отриманої державної підтримки. Т. Бірнс переконаний, що глибока синхронізація цього паспорта з базовими державними реєстрами створить умови для повної автоматизації процесів [5]. Це дозволить системі самостійно ідентифікувати виникнення підстав для отримання допомоги та ініціювати виплати без необхідності подання особою паперових чи електронних звернень.

Суттєвим елементом у розвитку цифрової автентифікації виступає модернізація функціоналу Дія.ID та впровадження технологій розподіленого реєстру (блокчейн). Як зазначають В. Балацька та В. Побережник, використання блокчейну дозволяє створити децентралізовану систему верифікації, яка виключає необхідність залучення посередників [6]. Такий підхід гарантує цілісність даних, унеможливлюючи будь-яке несанкціоноване коригування інформації, що є фундаментальним фактором зміцнення суспільної довіри до електронного урядування. У цьому контексті видається слушною думка О. Гладуна та М. Пугачової, які розглядають електронні реєстри як «фундамент цифрового ландшафту країн Північної Європи» [7, с. 22]. Саме такий досвід дозволяє європейським державам вибудовувати максимально прозорі та результативні моделі соціального забезпечення, що мають стати орієнтиром для українських реформ.

Фундаментальною характеристикою сучасної цифрової парадигми соціального захисту виступає автоматизація процесів. Цей етап цифрової модернізації спрямований на радикальне спрощення алгоритмів призначення державних виплат, посилення

точності фінансових розрахунків та нівелювання бюрократичного навантаження. Як слушно зазначає В. Саріогло, стратегічною метою автоматизації є перехід до «безконтактної» моделі прийняття рішень, що передбачає повну відмову від паперового документообігу на користь виключно цифрових форматів взаємодії [8].

Зі свого боку, В. Звонар акцентує увагу на значному потенціалі автоматизованих систем у подоланні інформаційної асиметрії — явища, при якому нерівномірний доступ до інформації стає бар'єром для отримання допомоги. Усунення таких розривів, за думкою дослідника, суттєво розширює можливості для проектування нових, більш ефективних сценаріїв реформування всієї системи соціального забезпечення [9].

Зі зростанням технологічної складової в архітектурі соціального захисту критично актуалізується питання прозорості та аудиту процесів. У цьому аспекті блокчейн-технології володіють потужним потенціалом, оскільки вони гарантують децентралізовану реєстрацію кожної операції. Такий підхід робить неможливим коригування даних «заднім числом», мінімізує корупційні ризики та виводить захист інформації на якісно новий рівень. Блокчейн трансформує концепцію суспільної довіри з декларативної площини у технічну площину, де незмінність і публічність записів є архітектурною властивістю системи [10].

Як слушно зауважують S. Sinclair та S. Baglioni, впровадження блокчейну в соціальну сферу слід розглядати не просто як технологічний апгрейд, а як фундаментальний інструмент забезпечення соціальної справедливості, особливо щодо найбільш вразливих категорій населення [11, р. 8]. Використання цієї технології дозволяє побудувати модель, де порушення чи маніпуляції з виплатами стають технічно неможливими, що нівелює потребу в тривалих антикорупційних розслідуваннях.

Особливе місце в цій екосистемі посідають смарт-контракти — цифрові алгоритми, що самостійно ініціюють виконання транзакцій за умови настання визначених юридичних фактів. Вони повністю усувають людський фактор та суб'єктивізм посадових осіб, радикально пришвидшуючи рух коштів до отримувача [12]. Понад те, смарт-контракти дозволяють реалізувати концепцію «гнучкого соціального захисту», автоматично адаптуючи розмір допомоги до змін у життєвих обставинах особи, як-от втрата джерела доходу чи зміна демографічного стану сім'ї. Така динамічність і здатність до миттєвого реагування на кризові запити робить цифрову соціальну політику максимально наближеною до реальних потреб громадянина.

Незважаючи на очевидні переваги цифровізації, одним із найбільш гострих викликів на шляху її впровадження залишається проблема цифрової нерівності. Нерівномірний доступ до технологій, відсутність необхідного обладнання чи брак відповідних навичок у вразливих категорій населення, особливо в умовах обмеженої мобільності або проживання у віддалених районах, створюють ризики для повноцінної реалізації прав громадян. Дослідниці M. Żakowska та D. Domalewska справедливо зауважують, що сучасні кризові явища мають тенденцію до поглиблення багатовимірної нерівності — від доступу до правосуддя та охорони здоров'я до отримання базових соціальних послуг [13, р. 30]. Це свідчить про те, що без належного правового та організаційного супроводу технологічна трансформація може не нівелювати, а навпаки — розширити наявні соціальні розриви.

У цьому контексті цифрова освіта набуває стратегічного значення, виконуючи не лише інклюзивну, а й стабілізуючу роль для соціальної структури та ринку праці. Підвищення рівня цифрової грамотності населення стає дієвим інструментом протидії безробіттю та стримування міграційних процесів [13, р. 53].

Паралельно з освітніми заходами, важливим вектором цифрової інклюзії є розробка та впровадження гібридних моделей доступу до сервісів. Показовим у цьому

плані є досвід Канади, де успішно поєднуються дистанційні онлайн-послуги з роботою мобільних консультаційних пунктів, що функціонують у громадах із недостатньо розвиненою цифровою інфраструктурою [14]. Для України адаптація такого підходу може стати ефективним компенсаторним механізмом, що забезпечить рівний доступ до державних гарантій у регіонах, де охоплення стабільним цифровим зв'язком наразі є недостатнім.

Висновки. Підсумовуючи здійснений теоретико-правовий аналіз, можна констатувати, що впровадження цифрових новацій у систему соціального забезпечення є неминучим етапом еволюції сервісної держави. Перехід від реактивної до предиктивної моделі соціального захисту дозволяє трансформувати право на соціальну допомогу з декларативного принципу в автоматизований юридичний алгоритм, що мінімізує людський фактор та бюрократичні бар'єри.

Встановлено, що ключовим інструментом такої трансформації є створення інтегрованої цифрової екосистеми, яка базується на синергії державних реєстрів, цифрових паспортів громадян та технологій розподіленого реєстру (блокчейн). Впровадження смарт-контрактів у практику соціальних виплат дозволяє забезпечити технічну невідворотність виконання державних зобов'язань, що докорінно змінює філософію взаємодії між державою та особою на засадах прозорості та взаємної довіри.

Водночас цифрова трансформація не позбавлена ризиків, головним з яких є поглиблення цифрової нерівності. Доведено, що успішна реалізація цифрових реформ потребує комплексного правового супроводу, який передбачає не лише технологічне оновлення, а й розвиток цифрової інклюзії через гібридні моделі надання послуг та підвищення цифрової грамотності населення.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у розробці детальних правових механізмів захисту персональних даних в умовах масового використання штучного інтелекту для верифікації соціальних виплат, а також у нормативному закріпленні статусу цифрового соціального паспорта як основного інструмента ідентифікації суб'єктів у цифровому просторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Федірко Н. В. Цифровий соціальний захист в Україні: передумови та стратегічні виклики. Соціально-трудова відносина: теорія та практика : зб. наук. пр. 2022. № 12. Ч. 1. С. 1–13. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/slrtп.12\(1\).2022.01](http://dx.doi.org/10.21511/slrtп.12(1).2022.01)

2. Електронні реєстри: напрями використання : кол. моногр. / за ред. О. М. Гладуна та М. В. Пугачової; НАН України, Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи. Київ, 2021. 364 с.

3. Обґрунтування технічних та якісних характеристик предмета закупівлі, розміру бюджетного призначення, очікуваної вартості предмета закупівлі: послуги з підтримки (супроводження) Центрального сховища даних Міністерства соціальної політики України. Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України. 12.01.2024. URL: <https://www.msp.gov.ua/legislation/regulatoryframework/document-8a5a07f2-d302-4f16-8e95-d6ccb21ec31b>

4. Handbook on Social Protection and Social Development in the Global South / eds. Patel L., Plagerson S., Chinyoka I. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2023. 587 p

5. Бірнс Т. Розробка Єдиної інформаційної системи соціальної сфери (ЄІССС) в Україні: зміцнення інфраструктури соцзахисту в умовах кризи. Лондон : DAI Global UK, Міністерство закордонних справ та розвитку Великої Британії, 2024. 22 с. URL: https://medirent.ua/images/2024/STAAR_2024.pdf

6. Балацька В. С., Побережник В. О. Концепція застосування блокчейн-технологій для підвищення захищеності персональних даних платформи «Дія»: відповідність

вимогам GDPR та українському законодавству. Кібербезпека: освіта, наука, техніка. 2024. № 2. С. 268–290.

7. Електронні реєстри: європейський досвід створення та використання : кол. моногр. / за ред. О. М. Гладуна; НАН України; Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи. Київ, 2021. 271 с.

8. Саріогло В. Г. Мікродані у соціально-економічних дослідженнях : монографія. Умань : Видавець Сочінський М. М., 2021. 296 с.

9. Людський розвиток в Україні: мінімізація соціальних ризиків в умовах асиметрій : наук. доп. / за ред. Е. М. Лібанової ; НАН України, Ін-т демографії та соц. дослідж. ім. М. В. Птухи. Київ : Фенікс, 2020. 284 с.

10. Exploring Blockchain Technology for Government Transparency: Blockchain-Based Public Procurement to Reduce Corruption: Insight Report. Geneva : World Economic Forum; Washington : Inter-American Development Bank, 2020. 48 p. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Blockchain_Government_Transparency_Report.pdf

11. Handbook on Social Innovation and Social Policy / eds. S. Sinclair, S. Baglioni. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2024. 331 p.

12. Що таке смарт-контракт у блокчейні та як він працює? WhiteBIT. 30 серпня 2024 р. URL: <https://blog.whitebit.com/uk/about-smart-contracts/>

13. Żakowska M., Domalewska D. Social Security in the Balkans. Vol. 1: An Overview of Social Policy in Croatia, Albania, Bosnia and Herzegovina, Greece, Romania and Bulgaria. Leiden ; Boston : Brill, 2021. 270 p.

14. Delivering Digital Solutions Together for Canada. Government of Canada. 2025. URL: <https://www.canada.ca/en/shared-services/programs/delivering-digital-together.html>

REFERENCES

1. Fedirko, N. V. (2022). Tsyfrovyi sotsialnyi zakhyst v Ukraini: peredumovy ta stratehichni vyklyky [Digital social protection in Ukraine: prerequisites and strategic challenges]. *Social and Labor Relations: Theory and Practice*, 12(1), 1–13. [http://dx.doi.org/10.21511/slntp.12\(1\).2022.01](http://dx.doi.org/10.21511/slntp.12(1).2022.01)

2. Gladun, O. M., & Pugachova, M. V. (Eds.). (2021). *Elektronni reiestry: napriamy vykorystannia* [Electronic registers: directions of use]. Ptukha Institute of Demography and Social Research of the NAS of Ukraine.

3. Ministry of Social Policy of Ukraine. (2024). *Obgruntuvannia tekhnichnykh ta yakisnykh kharakterystyk predmeta zakupivli...* [Substantiation of technical and qualitative characteristics of the procurement item: support services for the Central Data Warehouse]. <https://www.msp.gov.ua/legislation/regulatoryframework/document-8a5a07f2-d302-4f16-8e95-d6ccb21ec31b>

4. Patel, L., Plagerson, S., & Chinyoka, I. (Eds.). (2023). *Handbook on Social Protection and Social Development in the Global South*. Edward Elgar Publishing.

5. Birns, T. (2024). *Rozrobka Yedynoi informatsiinoi systemy sotsialnoi sfery (YeISSS) v Ukraini...* [Development of the Unified Information System of the Social Sphere (UISSS) in Ukraine: strengthening social protection infrastructure in times of crisis]. DAI Global UK; UK Foreign, Commonwealth & Development Office. https://medirent.ua/images/2024/STAAR_2024.pdf

6. Balatska, V. S., & Poberezhnyk, V. O. (2024). Kontseptsiiia zastosuvannia blokchein-tekhnolohii dlia pidvyshchennia zakhyshchenosti personalnykh danykh platformy "Diia"... [Concept of using blockchain technologies to increase the security of personal data on the "Diia" platform: compliance with GDPR and Ukrainian legislation]. *Cybersecurity: Education, Science, Technique*, (2), 268–290.

7. Gladun, O. M. (Ed.). (2021). *Elektronni reiestry: yevropeyskyi dosvid stvorennia ta vykorystannia* [Electronic registers: European experience of creation and use]. Ptukha Institute of Demography and Social Research of the NAS of Ukraine.
8. Sarioglo, V. H. (2021). *Mikrodani u sotsialno-ekonomichnykh doslidzhenniakh* [Microdata in socio-economic research]. Sochinskyi M. M. Publishing.
9. Libanova, E. M. (Ed.). (2020). *Liudskyi rozvytok v Ukraini: minimizatsiia sotsialnykh ryzykiv v umovakh asymetrii* [Human development in Ukraine: minimizing social risks in conditions of asymmetries]. Ptukha Institute of Demography and Social Research of the NAS of Ukraine.
10. World Economic Forum. (2020). *Exploring Blockchain Technology for Government Transparency: Blockchain-Based Public Procurement to Reduce Corruption: Insight Report*.
https://www3.weforum.org/docs/WEF_Blockchain_Government_Transparency_Report.pdf
11. Sinclair, S., & Baglioni, S. (Eds.). (2024). *Handbook on Social Innovation and Social Policy*. Edward Elgar Publishing.
12. WhiteBIT. (2024). *Shcho take smart-kontrakt u blokcheini ta yak vin pratsiuie?* [What is a smart contract in blockchain and how does it work?].
<https://blog.whitebit.com/uk/about-smart-contracts/>
13. Żakowska, M., & Domalewska, D. (2021). *Social Security in the Balkans. Vol. 1: An Overview of Social Policy in Croatia, Albania, Bosnia and Herzegovina, Greece, Romania and Bulgaria*. Brill.
14. Government of Canada. (2025). *Delivering Digital Solutions Together for Canada*.
<https://www.canada.ca/en/shared-services/programs/delivering-digital-together.html>